
Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima 2020–2022.

Uvod

Talentovani pojedinci u svakoj su ljudskoj zajednici heterogena grupa koja pokazuje visoke natprosječne opšte ili specifične sposobnosti. Društva koja žele da se razvijaju i modernizuju, stvaraju uslove i kreiraju pogodan ambijent u kojem se njeguju i razvijaju najtalentovaniji pojedinci. Razvijene zemlje svijeta prepoznaju talentovane učenike kao važan resurs za opšti napredak i koriste se njime da se pripreme za izazove savremenog društva. Iskustva tih zemalja ukazuju na različite pristupe u obrazovnim sistemima kada su u pitanju talentovani učenici.

Postoji veliki broj talenata, odnosno prirodnih predispozicija talentovanih učenika i mogu se podijeliti u dvije grupe:

- *intelektualne* – u koje ubrajamo visoko razvijenu sposobnost rezonovanja i logičkog zaključivanja; uočavanje odnosa, zakonitosti; sposobnost povezivanja informacija; sposobnost rješavanja problema; intelektualnu radoznalost; razvijeno divergentno mišljenje, inventivnost; fluentnost ideja, maštovitost, razvijenu metakogniciju i odlično pamćenje;
- *osobine ličnosti* – pod kojima se podrazumijeva razvijena unutrašnja motivacija; upornost i istrajnost; smisao za humor; naglašena emocionalna osjetljivost; preispitivanje pravila i autoriteta; sposobnost empatije; razvijena svijest o sebi. Ostaje pitanje kako na najbolji način obrazovni sistem može da utiče na njihov dalji razvoj.

Moguća područja u kojima treba otkrivati i identifikovati kreativnost jesu¹: izuzetne sposobnosti učenika kada je u pitanju učenje u generalnom smislu, liderstvo, nadarenost za nauku, matematičke sposobnosti, jezičke sposobnosti (jezička produkcija – pisanje i govor), umjetnosti (likovne, muzike...), gluma, komunikacija, planiranje, tehnologija, fizičkih sposobnosti (razni sportovi) i sl.

Opšti cilj Programa za razvoj i podršku talentovanim učenicima (2020–2022) jeste stvaranje sistemskih uslova za kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje i vaspitanje talentovanih učenika.

Ovaj cilj će se ostvariti realizacijom specifičnih ciljeva:

1. unaprijediti podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima i poboljšati sistem evidentiranja talentovanih učenika i njihovih mentora;
2. unaprijediti profesionalne kompetencije nastavnika za rad sa talentovanim učenicima;
3. obogaćivanje kurikuluma u cilju podsticanja talenata i poboljšanje informatičke infrastrukture;
4. unaprijediti sistem takmičenja organizovanjem njihovog većeg broja i primjenom viših oblika provjera znanja i vještina;
5. obezbijediti dodatnu literaturu za talentovane učenike;
6. unaprijediti mehanizme interne i eksterne evaluacije rada s talentovanim učenicima.

Program ima za cilj da se nastavi sa reformom koja je započeta Strategijom za razvoj i podršku darovitim učenicima 2015–2019. godine. Ministarstvo prosvjete je, u saradnji s nadležnim institucijama, Ministarstvom kulture i Ministarstvom sporta, kroz realizaciju aktivnosti definisanih Strategijom, unaprijedilo oblast talentovanih učenika, kroz stvaranje uslova za njihovo brže prepoznavanje i kvalitetniji rad, kao i unapređenje cjelokupnog obrazovnog ambijenta.

¹ Otkriti nadarenost znači prepoznati nadarenog pojedinca, što bi bio zadatak nastavnika, a identifikovati ga znači utvrditi njegov identitet, tj. utvrditi skup osobina koje posjeduje, vrstu i stepen njegove nadarenosti (Koren, 1989).

Radi sveobuhvatne podrške talentovanim učenicima Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica 2014. godine objavio je priručnik za nastavnike *Podrška darovitim i talentovanim učenicima*. Nakon toga je urađena *Strategije za razvoj i podršku darovitim učenicima 2015–2019*, koja se prepoznaje kao prvi zvanični dokument koji je na sistematski i sveobuhvatan način tretirao ovu problematiku.

Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima (2020–2022), predstavlja kontinuitet u radu s talentovanim učenicima. Program ima za cilj da obuhvati sve neophodne aspekte koji će doprinijeti prvenstveno prepoznavanju talenata, a onda i aktivnom radu s njima.

Realizacijom Strategije postavljen je osnov za dalji razvoj ove oblasti.

U prethodnom periodu u okviru škola formirani su timovi za podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima i imenovan koordinator. Škole su na osnovu ponuđene metodologije izvršile procjenu talentovanih učenika. U okviru svakog predmetnog programa date su smjernice za rad s nadarenim učenicima, koji se odnosi na proširivanje ili produbljivanje sadržaja u odnosu na sposobnosti, interesovanja učenika i ishode učenja.

U katalogu programa stručnog usavršavanja nastavnika za period 2019–2021. godine, koji je usvojio Nacionalni savjet za obrazovanje, uključena su 22 programa za obuku nastavnika za rad sa talentovanim učenicima u različitim oblastima. U prethodnom periodu organizovana su savjetovanja za uprave škola u vezi sa kreiranjem školske politike obrazovanja kada je u pitanju rad s talentovanim učenicima i urađene prezentacije i scenarija za sprovođenje savjetovanja.

Obučeno 226 nastavnika i stručnih saradnika (predstavnicima aktiva) osnovnih i srednjih škola za identifikaciju talentovanih učenika.

Unaprijeđen je sistem takmičenja iz stranih jezika (engleski, ruski, francuski, italijanski i njemački) učenika osnovnih i srednjih škola uvođenjem usmenog dijela u takmičarski dio, čime se znatno dobilo na kvalitetu. Uvedena je praktična provjera i na takmičenju iz programiranja. Takođe je ostvarena komunikacija sa državnim Univerzitetom i nekim relevantnim institucijama u okruženju poput Zavoda za vrednovanje kvaliteta, Beograd i Naučnog centra Petnica, radi dodatnih obuka za naše učenike, a u cilju približavanja zahtjevima međunarodnih takmičenja. Urađena analiza sistema takmičenja i unaprijeđena je ta oblast.

Ministarstvo sporta i Ministarstvo prosvjete Crne Gore potpisali su Sporazum o saradnji u oblasti školskog sporta. Tokom 2017. godine urađena je analiza i unaprijeđen je sistem takmičenja. Održano je pet muzičkih festivala mladih Crne Gore, a 2018. godine je unaprijeđen sistem takmičenja novim propozicijama.

Navodimo međunarodne olimpijade, za koje Ispitni centar organizuje pripreme i šalje pobjednike državnog takmičenja: Međunarodna matematička olimpijada (International Mathematical Olympiad – IMO) 18 takmičara², Balkanska matematička olimpijada (Balkan Mathematical Olympiad – BMO) 20 takmičara, Juniorska balkanska matematička olimpijada (Junior Mathematical Olympiad – JMO) 19 takmičara, Međunarodna informatička olimpijada (International Olympiad in Informatics – IOI) 12 takmičara, Balkanska informatička olimpijada (Balkan Olympiad in Informatics – BOI) 9 takmičara, Međunarodna olimpijada iz biologije

² Broj takmičara odnosi se na period 2015–2019. godine, izuzev Međunarodna olimpijada iz geografije za školsku 2017/2018. godinu jer naši učenici nijesu učestvovali zbog nedostatka finansijskih sredstava.

(International Biology Olympiad – IBO) 13 takmičara, Međunarodna olimpijada iz hemije (International Chemistry Olympiad – IChO) 17 takmičara, Međunarodna olimpijada iz geografije (International Geography Olympiad – IGeO) 16 takmičara, Međunarodna olimpijada iz fizike (International Physics olympiads – IPhO) 14 takmičara, Mediteransko omladinsko matematičko takmičenje (MYMC), podržano je učešće sedam učenika muzičkih škola na međunarodnim takmičenjima: Clavier contemporain u Parizu; Kocian u Češkoj, Akordeon Art u Sarajevu, Pianale u Berlinu, Whitgift u Londonu. Podržano je učešće četiri učenika muzičkih škola na ljetnjim majstorskim radionicama: Berkli džez radionica u Umbriji, Ljetnja škola glazbe u Splitu i Peter de Grote u Holandiji. Podržan je Ljetnji kamp za kamernu muziku na Ivanovim koritima (u 2017. i 2018. godini).

Ministarstvo nauke je kroz Program promocije nauke u 2017. godine finansiralo sedam projekata podrške radu s talentovanim učenicima, u iznosu od 8.680,00 eura, dok je u 2018. godini finansirano trinaest projekata podrške radu s talentovanim učenicima u iznosu od 25.441,96 eura.

Izmjenama zakona iz oblasti obrazovanja 2017. godine predviđeno je formiranje Fonda za kvalitet i talente. Na javni poziv za dodjelu nagrada u 2018. godini prijavilo se oko 1.200 zainteresovanih, a nagrađeno je 466 učenika i nastavnika, koji su prepoznati kao najbolji u sistemu obrazovanja. Za ove nagrade utrošeno je 525.000 eura. Cilj je da se iz Fonda i nastavi sa nagrađivanjem najboljih i na taj način promovise znanje i talente.

Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju definisano je da škola ima obavezu da talentovanim učenicima prilagodi metode i oblike rada, da ih uključi u dodatnu nastavu i druge oblike individualnog i grupnog rada. Ministarstvo prosvjete je kroz Pravilnik o bližim kriterijumima i uslovima za dodjelu stipendija talentovanim učenicima osnovnih i srednjih škola dodatno promovisalo značaj talenata.

Pored redovnih vaspitno-obrazovnih institucija u okviru obrazovnog sistema u Crnoj Gori postoji 14 osnovnih i pet srednjih muzičkih škola i srednja likovna škola, koje treba da doprinesu boljoj i kvalitetnijoj podršci talentovane djece iz ovih oblasti.

Iskustva nekih zemalja

Republika Srbija

Kao jedan od vidova podrške mladima s izuzetnim postignućima osnovan je Fond za mlade talente avgusta 2008. godine u okviru Ministarstva omladine i sporta. Osnovni ciljevi Fonda su pružanje podrške u finansiranju školovanja i usavršavanja mladih talenata kroz godišnje konkurse i saradnju s najznačajnijim institucijama, kompanijama i ustanovama s ciljem profesionalnog usavršavanja stipendista. Fond pruža podršku mladim talentima kroz stipendiranje i nagrađivanje najboljih studenata i učenika.

U cilju dodatnog rada sa talentima, između ostalih, osnovana je Istraživačka stanica Petnica, koja organizuje veliki broj različitih programa u obliku kurseva, seminara, naučnih kampova, radionica i sl., u trajanju od više dana za učenike srednjih škola. Na ovim programima kao predavači gostujuiskusni naučni radnici i istraživači iz velikog broja naučnih instituta i fakulteta sa kojima ISP saraduje. Pored ovoga rad s talentovanim učenicima za društvene nauke realizuje se u Obrazovno-kulturnom centru „Vuk Karadžić” u Tršiću, dok za biologiju i hemiju u obrazovno-istraživačkom centru „Dobre vode“ na Goču.

Republika Hrvatska

Škola je obavezna da u toku školske godine identifikuje talentovane učenike, radi s njima po posebnom programu, prati napredak i o tome priprema izvještaj na osnovu procjene školskog stručnog tima. Način identifikovanja, školovanja, praćenja i podsticanja talentovanih učenika propisuje ministar.

Rad s talentovanim učenicima sprovodi se kroz primjenu programa različite težine i složenosti, kreativnim i/ili istraživačkim radionicama, putem izbornih programa, grupnih ili individualnih, u posebnim vannastavnim aktivnostima, produbljenim programima ili omogućavanjem pristupa izvorima specifičnog znanja.

Učenik koji se ističe znanjem i sposobnostima ima pravo da završi školu u kraćem vremenu od propisanog, odnosno u toku jedne školske godine učenik može završiti dva razreda. Talentovanim učenicima škola može odobriti duže odsustvovanje s nastave i prilagoditi način ispitivanja i ocjenjivanja.

Program rada s talentovanim učenicima obuhvata: povećan rad nastavnika s talentovanim učenicima, nabavku opreme i literature, pristup posebnim izvorima znanja, državna i međunarodna takmičenja, stipendije, nagrade i drugo.

Slovenija

Obrazovni sistem Slovenije bio je uzor za mnoga naša reformska rješenja te su nam njihova sadašnja postignuća izuzetno zanimljiva. PISA testiranje 2015. godine pokazuje izuzetan napredak petnaestogodišnjaka iz Slovenije, jer su im prosječna postignuća iznad OECD prosjeka u svakoj testiranoj oblasti.

Velika pažnja pridaje se talentovanim učenicima. Uz pomoć prilagođenih instrumenata i postignuća učenika bira se najboljih 10% u svakoj oblasti. Identifikacija počinje krajem prvog ciklusa i za odabrane učenike radi se individualno-razvojni obrazovni program. Posebnim programima obuhvaćeno je oko 25% djece u generaciji. Rezultat rada vidljiv je naročito na PISA testiranju gdje oko 10% petnaestogodišnjaka dostižu najviše nivoe (5 i 6). Poređenja radi, u Crnoj Gori je taj procenat ispod 1%.

Popularnost prirodnih nauka kod učenika u slovenačkom obrazovnom sistemu stalno raste od 2006. godine na ovamo. Tome je doprinijelo više faktora: nastava se poboljšala, rade se eksperimenti, radi se na terenu, laboranti koji su uključeni u nastavu, naročito u srednjim školama, školski zadaci koji su slični zadacima na PISA testu, elektronski udžbenici, uključivanje naučnih autoriteta u promociju značaja prirodnih nauka, bolja mogućnost zapošljavanja i sl.

Hemija je treći predmet po popularnosti prema broju učenika koji je biraju za izborni na maturi. Analize Republičkog ispitnog centra pokazuju da dobri učenici biraju na maturalnom ispitu prirodne nauke³. Značajan je doprinos elektronskih interaktivnih udžbenika u popularisanju nastave prirodnih nauka, a izradio ih je Zavod za školstvo Slovenije⁴, kao i slovenski obrazovni portal⁵.

Slovenački učenici imaju veliki broj takmičenja iz matematike i prirodnih nauka. Urađen je pravilnik o takmičenju. Sva takmičenja koja finansira država utiču na dodjelu stipendija učenicima.

³ Šolsko polje, Letnik XXI, številka 3-4, 2010, Darko Zupanc

⁴ <https://eucbeniki.sio.si/> i <http://www.zrss.si/pdf/slovenski-i-ucbeniki.pdf>

⁵ <https://sio.si/i>

Evropska mreža za podršku talentima

Evropska mreža za podršku talentima zvanično je osnovana 2015. godine u Briselu i sastoji se od dvije vrste učesnika evropskih centara i evropskih punktova. Do septembra 2016. godine mreža je već obuhvatila 19 centara u 17 evropskih zemalja (Austrija (2), Belgija, Češka, Danska, Grčka, Holandija, Irska, Litvanija, Mađarska, Njemačka (2), Italija, Švajcarska, Slovačka, Slovenija i Turska) i dvije u neevropskim zemljama (Indija, Peru), kao i preko 300 punktova u 38 zemalja. Evropska mreža za podršku talentima sistem je koji se konstantno transformiše i razvija. Evropski centri za talente organizuju aktivnosti za nadarene učenike u regionu ili cijeloj zemlji (što znači da može postojati više evropskih centara po državi), odgovorni su za izgradnju mreže i obezbjeđivanje profesionalnih informacija članovima mreže. Mogu biti organizovani kao neprofitne organizacije, javne ustanove ili u okviru nacionalnih ministarstava. Punktovi organizuju lokalne aktivnosti za nadarene učenike koji se fokusiraju na obuku nastavnika ili rad s mladim talentim, njihovim roditeljima, mentorima i sl. Ova raznolikost ključna je za dalji razvoj Mreže.

Operativni ciljevi i prateći indikatori učinka

Nastavak rada na prepoznavanju i kvalitetnijem radu s talentovanim učenicima predstavljaće osnovu za ovaj program. Kako identifikovanje talentovanih ne bi bilo zasnovano samo na rezultatima s takmičenja ili impresijama, neophodno je stalno primjenjivati nove metode za njihovo prepoznavanje.

U određenom području nužna je prirodna predispozicija za postizanje izuzetnih rezultata, ali ona nije i dovoljan uslov. Poznato je da na kreativno ponašanje pojedinca utiče genetika, ali sve se više razmišlja i o uticaju okruženja, atmosfere u kući i školi, zajednici u kojoj živimo...

Edukacija za rad s talentovanim učenicima treba da započne još na nastavničkim fakultetima, a dalje usavršavanje trebalo bi da teče preko uspostavljenog sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja. U narednom periodu trebalo bi dodatno unaprijediti sadržaje namijenjene nastavnicima, pedagogima, psiholozima, mentorima, koji se bave talentovanim učenicima, uz kontinuiranu obuku.

Kao veliki iskorak u radu sa talentovanim učenicima planirano je otvaranje istraživačkog centra u Danilovgradu. Cilj ovog centra je da u budućem periodu doprinese napretku mladih talentovanih učenika, unaprijedi metode rada nastavnika i doprinese da dosegnu svoje potencijale. Očekuje se da će u budućem periodu ovo biti centar gdje će učenici biti u prilici da kroz savremene metode nastave i u savremenim laboratorijama proširuju svoja znanja.

„Osobe koje prije ili kasnije načine kreativne prodore, skloni su od najranijih dana da budu istraživači, inovatori i mislioci. Često se ovaj avanturizam tumači kao neposlušnost, mada oni srećniji mislioci od nastavnika ili vršnjaka dobijaju neki vid ohrabrenja za svoje eksperimentisanje“⁶. Dakle, potencijalnu kreativnost moguće je otkriti kako tokom najranijeg uzrasta, tako i kasnije u toku školovanja, pa je neophodno da vaspitači, nastavnici u osnovnim i srednjim školama, pa i na fakultetu, budu obučeni da prepoznaju talenat.

Programom su definisani specifični ciljevi, kao i aktivnosti čijom realizacijom će doći do njihovog ispunjenja. Kako bi se obezbijedilo kontinuirano ispunjenje postavljenih obaveza, planirano je formiranje radne grupe koja će imati obavezu da kvartalno prati realizaciju. Članovi radne grupe

⁶ Gardner, prema Vulfok, A., Hjuž, M., Volkap, V., 2014: 215

biće predstavnici institucija koje su prepoznate ovim dokumentom, s ciljem da koordiniraju ispunjenje datih aktivnosti na nivou institucija, a koordinator će biti iz Ministarstva prosvjete kao krovne institucije zadužene za njegovu realizaciju. Programom su predviđena i sredstva za realizaciju u iznosu 4.125.000 eura koja će biti obezbijedena kroz budžete institucija.

Izvještavanje o primjeni Programa zasnivaće se na praćenju indikatora rezultata iz Akcionog plana i doprinosa koji realizacija Akcionog plana u toku svake godine daje ostvarivanju operativnih ciljeva. To podrazumijeva da će se podaci o ostvarivanju aktivnosti predviđenih za svaku godinu primjene prikupljati kontinuirano, a na kraju svake godine će se pripremiti godišnji izvještaj o realizaciji.

Aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva

Specifični cilj 1 – Unaprijediti podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima i poboljšati sistem evidentiranja talentovanih učenika i njihovih mentora						
Ishod: Unaprijeđen sistem podrške i praćenja rada s talentovanim učenicima						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Finasijska sredstva u €	Izvori finansiranja
Unaprijediti sistem identifikacije talentovanih učenika na način da on bude sveobuhvatan, pouzdan i pravedan Indikator: Unaprijeđeni sistem identifikacije talentovanih učenika u svim školama	Formirati Nacionalno koordinaciono tijelo (u daljem tekstu NKT) koje održava sastanke kvartalno	NKT se sastaje kvartalno	Nacionalno koordinaciono tijelo	2020. – 2022.	-	-
	Unaprijeđenje instrumentarija na nivou sistema za identifikaciju potencijalno talentovanih učenika	Urađeni instrumenti za procijenu karakteristika učenika u područjima učenja, kreativnosti, motivacije, vođstva, nauka, matematičkih sposobnosti, jezičkih sposobnosti, likovne umjetnosti, muzičke umjetnosti, glume, komunikacije, planiranja, tehnologija, fizičkih sposobnosti i sl.;	IC, ZZŠ, CSO, Udruženje psihologa Crne Gore	2020.	10.000	donacija
	Unapređenje rada timova na nivou škola za podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima (u daljem tekstu Tim)	Organizovana četiri savjetovanja	ZZŠ, CSO, Unija direktora obrazovno-vaspitnih insitucija Crne Gore (u daljem tekstu Unija direktora), direktori škola	2020.	2.000	Nacionalni budžet

	Sprovedena identifikacija talentovanih učenika u oblastima nauke, matematičkih sposobnosti, jezičkih sposobnosti, likovne umjetnosti, muzičke umjetnosti, glume, komunikacije, planiranja, tehnologija, fizičkih sposobnosti i sl.	Izabrani učenici prošli kroz proces identifikacije	Tim	2020. – 2022.	-	-
Unaprijediti sistem evidentiranja talentovanih učenika	U okviru MEIS aplikacije formirati bazu talentovanih učenika i njihovih mentora po školama	U MEIS aplikaciji formirana baza podataka o talentovanim učenicima i njihovim mentorima	MP, škole	2020.	-	-
Indikator: Formirana baza talentovanih učenika na nivou sistema	Unapređenje upotrebe MEIS aplikacije u vezi s talentovanim učenicima	Organizovano deset savjetovanja za upotrebu novih alata u MEIS aplikaciji	MP, škole	2020.	1.500	Nacionalni budžet

Specifični cilj 2 – Unaprijediti profesionalne kompetencije nastavnika za rad s talentovanim učenicima						
Ishod: Obučeni nastavnici za programe rada s talentovanim učenicima u 30% škola						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Financijska sredstva	Izvori finansiranja
Unaprijediti kompetencije uprave škole, nastavnika i stručnih saradnika za rad s talentovanim učenicima kroz kontinuirani profesionalni razvoj Indikator: 30% škola završilo programe rada s talentovanim učenicima	Organizovati obuke za nastavnike za rad s talentovanim učenicima	Organizovano pet obuka po godini	ZZŠ, CSO	2020. – 2022.	12.000	Nacionalni budžet
	Razviti sistem monitoringa i praćenja rada nastavnika u radu s talentovanim učenicima	Razvijena metodologija	ZZŠ, CSO	2020.	1.500	Nacionalni budžet
	Primjena metodologije praćenja rada nastavnika	Pripremljen izvještaj za 20% škola	ZZŠ, CSO	2021. – 2022.	1.000	Nacionalni budžet
	Povećati broj akreditovanih programa za obuku nastavnika za rad s talentovanim učenicima u različitim oblastima	Akreditovano osam novih programa obuke	ZZŠ, CSO	2020. – 2022.	1.500	Nacionalni budžet
Unaprijediti kompetencije nastavnika za rad s talentovanim učenicima, unaprijediti znanja učenika kroz savremene metode nastave Indikator: Obučeno 120 nastavnika za rad s talentovanim učenicima i 150 učenika prošlo kroz savremene metode nastave	Osnivanje istraživačkog centra	Osnovan istraživački centar u Danilovgradu	MP	2020.	350.000	Nacionalni budžet
	Promocija rada istraživačkog centra	Urađeno pet promotivnih aktivnosti u cilju upoznavanja javnosti	MP, ZZŠ, CSO	2020. – 2022.	5.000	Nacionalni budžet
	Povećati broj akreditovanih programa za obuku nastavnika za rad s talentovanim učenicima kroz eksperimente	Akreditovana četiri nova programa obuke	ZZŠ, CSO, fakulteti	2021.	-	-

	Organizovati obuke za nastavnike za rad s talentovanim učenicima kroz eksperimente	Organizovano pet obuka	ZZŠ, CSO	2021. – 2022.	3.500	Nacionalni budžet
--	--	------------------------	----------	---------------	-------	-------------------

Specifični cilj 3 – Obogaćivanje kurikuluma u cilju podsticanja talenata i poboljšanje informatičke infrastrukture						
Ishod: Obogaćen planovi rada u redovnoj nastavi i vannastavnim aktinostima i unaprijeđena informatička infrastruktura						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikator	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Finansijska sredstva	Izvori finansiranja
Obogatiti planove rada redovne nastave i neposredne pripreme za čas, u skladu sa smjericama iz predmetnih programa Indikator: Obogaćeni planovi rada redovne nastave	Izrada godišnjih planova rada u kojima će biti planirane aktivnosti za rad s talentovanim učenicima	Unaprijeđeni godišnji planovi rada u dijelu aktivnosti vezanih za talentovane učenike	CSO, ZZŠ, nastavnici, Tim	2020.	-	-
	Izrada priprema za čas u kojima će biti uvršteni sadržaji, metode i aktivnosti namijenjene talentovanim učenicima	Unaprijeđene pripreme za čas u dijelu aktivnosti vezanih za talentovane učenike	Škola, Tim, ZZŠ, CSO	2020. – 2022.	-	-
	Proširiti školski portal sadržajima za talentovane učenike	Urađeni planovi rada redovne nastave u skladu s potrebama talentovanih učenika i postavljeni na školski portal	Škola, Tim, Unija direktora, strukovna udruženja	2020..	-	-
Obogatiti planove rada dodatne nastave i slobodnih aktivnosti u skladu sa smjericama iz	Izrada planova rada dodatne nastave	Unaprijeđeni planovi rada dodatne nastave	škola, Tim, lokalna zajednica	2020. – 2022.	-	-

predmetnih programa i modula Indikator: Obogaćeni planovi rada dodatne nastave i vannastavnih aktivnosti	Izraditi planove rada slobodnih aktivnosti	Unaprijeđeni planovi rada slobodnih aktivnosti	škola, Tim, lokalna zajednica	2020. – 2022.	-	-	-
Unapređenje informatičke infrastrukture u školama u cilju stvaranja uslova za rad s talentovanim učenicima Indikator: U 50% škola unaprijeđena informatička infrastruktura	Unapređenje informatičke opreme u školama	Nabavljeno 3500 novih računara	MP	2020. – 2021.	-	3.000.000	Nacionalni budžet

Specifični cilj 4 – Unaprijediti sistem takmičenja organizovanjem njihovog većeg broja i primjenom viših oblika provjera znanja i vještina Ishod: Unaprijeđen sistem takmičenja i podržani projekti koji podstiču talenat						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	finansijska sredstva	Izvori finansiranja
Unaprijediti kvalitet takmičenja primjenom viših oblika provjere znanja i vještina Indikator: Unaprijeđen kvalitet takmičenja	Organizovan sistem takmičenja u okviru školskog sporta	Organizovana takmičenja u pet sportova	MS, škole, Crnogorski školski sportski savez, lokalne samouprave	2020. – 2022.	10.000	Nacionalni budžet
	Unaprijediti sistem takmičenja talentovanih učenika u umjetničkom području	Unaprijeđen sistem takmičenja	MP, MK, CSO, umjetničke škole, lokalna zajednica	2020. – 2022.	1.000	Nacionalni budžet

	Organizovane pripreme i učešće timova na Euroskills međunarodnom takmičenju u vještinama	Organizovane pripreme i učenici učestvovali na takmičenju	CSO	2020, 2022.		80.000	Nacionalni budžet
	Organizovati državna takmičenja u stručnim znanjima i vještinama iz oblasti ugostiteljstva, elektrotehnike, poljoprivrede, mašinstva, saobraćaja, preduzetništva i dr.	Organizovana tri državna takmičenja godišnje	CSO, škole i predstavnici privrede	2020. – 2022.		45.000	Nacionalni budžet
Motivisati talentovane učenike da se prijavljuju na učešće za takmičenjima Indikator: 10% povećano interesovanje učenika za vanškolske aktivnosti	Podržati organizovanje naučnih i umjetničkih kampova, sajмова i manifestacija, kao i posjete stručnim i kulturnim institucijama, kao i slične aktivnosti	Godišnje podržano pet kampova, sajмова, manifestacija i drugih aktivnosti	MS, MK, umjetničke škole, Crnogorski školski sportski savez, lokalna zajednica, NVO	2020. – 2022.		15.000	Nacionalni budžet
	Stimulisati talentovane da se prijavljuju za učešće na takmičenjima	Iz Fonda za kvalitet i talente za učenike i nastavnike godišnje nagrađivati najbolje	MP	2020. – 2022.		500.000	Nacionalni budžet
	Unaprijediti način pripreme učenika za međunarodna takmičenja u znanjima i vještinama	Unaprijeđen način pripreme učenika	IC	2020.		1.000	Nacionalni budžet

Specifični cilj 5 – Obezbijediti dodatnu literaturu za talentovane učenike						
Ishod: 60% školskih biblioteka obogaćeno dodatnom literaturom za talentovane učenike						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikator	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Finansijska sredstva	Izvori finansiranja
Izraditi dodatnu literaturu za nastavnike za rad s talentovanim učenicima Indikator: Objavljena dodatna literatura za nastavnike za rad sa talentovanim učenicima	Analizirati potrebe i raspisati konkurs za nabavljanje dodatne literature za rad sa talentovanim učenicima	Izrađena analiza potreba i raspisan konkurs za pribavljanje dodatne literature za rad sa talentovanim učenicima	ZUNS, ZZŠ	2020.	5.000	Nacionalni budžet
	Izraditi dodatnu literaturu za nastavnike	Izrađena dodatna literatura za nastavnike	ZUNS	2021.	25.000	Nacionalni budžet
Razviti dodatnu literaturu za talentovane učenike Indikator: Objavljena dodatna literatura za talentovane učenike	Analizirati potrebe i raspisati konkurs za nabavljanje dodatne literature za talentovane učenike	Izrađena analiza potreba i raspisan konkurs za pribavljanje dodatne literature za učenike	ZUNS, ZZŠ	2020.	5.000	Nacionalni budžet
	Izraditi dodatnu literaturu za učenike	Izrađena dodatna literatura za učenike	ZUNS	2021.	25.000	Nacionalni budžet
	Obezbijediti literaturu inostranih izdavača za međunarodna takmičenja talentovanih učenika	Obezbijedena literatura inostranih izdavača za učešće učenika na međunarodnim takmičenjima	ZUNS, ZZŠ, škole, donacije	2020. – 2022.	15.000	Nacionalni budžet
	Školske biblioteke dopuniti stručnom i pedagoškom literaturom	60% školskih biblioteka dopunjeno novim materijalima	Škole, Unija direktora, lokalna zajednica, donacije	2021. – 2022.	10.000	Nacionalni budžet

Specifični cilj 6 – Unaprijediti mehanizme interne i eksterne evaluacije rada s talentovanim učenicima						
Ishod: Uspostavljen mehanizam obezbjeđenja kvaliteta, praćenja i evaluacije rada s talentovanim učenicima						
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Finansijska sredstva	Izvori finansiranja
Obezbijediti mehanizme za praćenje i evaluaciju rada s talentovanim učenicima Indikator: Unaprijeđeni mehanizmi za evaluaciju rada s talentovanim učenicima	Unaprijediti indikatore interne evaluacije za procjenu podrške talentovanim učenicima	Unaprijeđeni indikatori interne evaluacije za procjenu podrške talentovanim učenicima	ZZŠ	2020.	-	-
	Realizovati proces interne evaluacije u segmentu podrške talentovanim učenicima (praćenje realizacije redovne nastave, dodatne nastave i sekcija slobodnih aktivnosti...) u svim školama	Indikatori praćenja realizacije uvršteni u proces interne evaluacije	ZZŠ, Škole	2021.	-	-
	Analiza rada s talentovanim učenicima na nivou obrazovnog sistema	Na godišnjim konferencijama Unije direktora predstavljeni primjeri dobre prakse	Unija direktora	2020. – 2022.	-	-
Unaprijediti metodologiju za eksternu evaluaciju vaspitno-obrazovnog rada s talentovanim učenicima Indikator: Definisani indikatori i urađena nova metodologija eksterne evaluacije vaspitno-obrazovnog rada	Definisati indikatore kojima će se utvrditi kvalitet podrške koju škola pruža talentovanim učenicima	Definisani indikatori	ZZŠ, CSO	2020.	-	-
	Vršiti evaluaciju kvaliteta rada s talentovanim učenicima u školi tokom redovnog nadzora	Sprovedena eksterna evaluacija kvaliteta rada s talentovanim učenicima u pet škola	ZZŠ, CSO	2020.	-	-